

Karcinom děložního hrdla v ČR a možnosti jeho prevence

Iva Kinkorová Luňáčková¹, Ondřej Májek²

¹ Bioptická laboratoř s.r.o., Plzeň

² Institut biostatistiky a analýz, LF MU, Brno

SOUHRN

Karcinom děložního hrdla patří mezi významné malignity žen v České republice. Cílem organizovaného celonárodního skrínungu je snížení incidence a mortality tohoto onemocnění. Objev kauzální souvislosti mezi lidským papillomavirem (HPV) a karcinomem děložního hrdla spolu s moderními vyšetřovacími metodami významně posunuly možnosti primární i sekundární prevence celosvětově. V článku jsou zmíněny základní statistické údaje skrínungu v ČR (účast v programu, incidence, prevalence, mortalita, atd.), typy skrínungových strategií, hodnocení gynekologické cytologie dle Bethesda systému, HPV vakcinace a další informace vztahující se k tomuto tématu.

Klíčová slova: děložní hrdlo – karcinom – skrínung – HPV – vakcinace – cytologie – Bethesda systém

Carcinoma of the uterine cervix in Czech Republic and possibilities of its prevention

SUMMARY

Carcinoma of the uterine cervix belongs to significant malignancy in the Czech Republic. The goal of organized national cervical cancer screening program is to decrease incidence and mortality of this disease. Discovery of casual relationship between human papillomavirus (HPV) and cervical cancer together with modern examinations methods pushed forward possibilities of primary and secondary prevention worldwide. In the article, there are mentioned basic statistical data of cervical cancer screening in the Czech Republic (the annual coverage of the target population, incidence, prevalence, mortality etc.), types of different screening strategies, evaluation of gynecologic cytology according to the Bethesda system, HPV vaccination and more information related to this topic.

Keywords: cervix – carcinoma – screening – HPV – vaccination – cytology – Bethesda system

Cesk Patol 2018; 54(4): 164–168

Karcinom děložního hrdla je velmi závažnou malignitou u žen a společně s karcinomem prsu, kolorektálním a plicním karcinomem patří mezi nejčastější onkologická onemocnění v populaci českých žen. Dle posledních údajů Národního onkologického registru ČR bylo v roce 2015 nově diagnostikováno přibližně 800 nových případů a přibližně 380 žen na tuto diagnózu zemřelo (*graf 1*)(1). Nejčastěji jsou invazivní léze na děložním hrdle diagnostikovány mezi 40. – 45. a 60. – 65. rokem života ženy. Prevalence karcinomu děložního hrdla v naší populaci mírně narůstá. V roce 2015 bylo v ČR kolem 18 000 žen, u kterých byl karcinom čípku aktuálně či v minulosti diagnostikován, a které jsou dále sledovány pro možnou recidivu onemocnění. Dle předpokládané predikce pro rok 2018 lze očekávat, že prevalence tohoto onemocnění dále poroste. Z pohledu onkogynekologů se ne-daří zvýšit záchytnost karcinomu v časných stádiích a zejména starší ženy přichází již s pokročilým nálezem, kde terapeutické možnosti s výhledem na další kvalitní život ženy jsou omezené.

Karcinom děložního hrdla je však onemocnění, u kterého v naprosté většině případů známe vyvolavatele-vysoce rizikové kmény lidského papilomaviru (human papillomavirus, HPV) a díky dobře přístupné anatomické lokalizaci můžeme změny na děložním hrdle průběžně sledovat. Vznik maligního nádoru je zde většinou dlouhodobým, stupňovitým procesem, s možností včasného záchytu léze ve stádiu prekancerózy. Z těchto důvodů

je karcinom děložního hrdla vhodný pro populační skrínungový program, který patří celosvětově mezi nejefektivnější skrínungové programy. Cílem je snížit incidenci a následně i mortality tohoto onemocnění pomocí vyhledání a včasného řešení přednádorových stavů.

LIDSKÝ PAPILOMAVIRUS (HPV)

Lidský papilomavirus je nejčastější sexuálně přenosná infekce, jejímž rezervoárem je pouze člověk, a který napadá zejména kožní a slizniční keratinocyty. Dosud bylo popsáno více než 200 typů HPV, kde přibližně 40 z nich má vztah k anogenitální oblasti (2). Přenáší se těsným kontaktem sliznic/kůže, kdy vlastní pohlavní styk není nutnou podmínkou přenosu a ani používání kondomu během styku nechrání před infekcí absolutně. Pro-mořenost v naší populaci se pohybuje kolem 80 %. Více se HPV vyskytuje v mladší věkové kategorii z důvodů aktivnějšího pohlavního života a vyššího počtu sexuálních kontaktů při hledání vhodného životního partnera. Riziko nákazy je však celoživotní. Infekce bohužel probíhá bezpříznakově, ale většina jedinců se dokáže vlastním imunitním systémem s HPV vypořádat, bez rozvoje závažného onemocnění. Většina infekcí tedy probíhá jen tranzitně a skutečně riziková je až tzv. perzistující/trans-formující HPV infekce, většinou trvající déle než 2 roky od nákazy. Maligní potenciál mají prakticky jen vysoce rizikové HPV typy, přibližně 70 % cervikálních karcinomů je vyvoláno HR HPV typy 16 a 18. Mezi rizikové faktory HPV onemocnění patří imunodeficientní stavy (např. HIV-pozitivní jedinci), pacienti po transplantacích, po onkologické léčbě, promiskuitní chování, životní styl i kouření. V rozvoji onemocnění se uplatňují zejména virové onkogeny E6 a E7, které v infikovaných buňkách inaktivují tumor-supresorové geny a jejich proteinové produkty p53(E6)

✉ Adresa pro korespondenci:

MUDr. Iva Kinkorová Luňáčková
Bioptická laboratoř s.r.o.
Mikulášské náměstí 4, 326 00 Plzeň
tel.: + 420 737 220 448
email: lunackova@biopticka.cz